

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ВІЛЬНЕ ПЕРЕСУВАННЯ КРАЇНОЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ?

Для початку варто розібратись, що таке воєнний стан. Стаття 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» дає таке визначення: воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Конституцією України передбачений перелік прав та свобод особи, які не можуть бути обмежені під час воєнного стану, зокрема право на захист (ст.63), на свободу (ст.29), невід'ємне право на життя (ст.27) та на повагу його гідності (ст.28) тощо. Проте стаття 64 Конституції України зазначає, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, зокрема свободи пересування, а саме встановлення комендантської години, обмеження на в'їзд/виїзд з певних територій, перевірка документів, огляд речей та транспортних засобів, встановлення блокпостів тощо. Водночас статтею 33 Конституцією України передбачено, що кожен, хто на законних підставах перебуває на території України, має право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Досліджуючи тему свободи пересування під час воєнного стану, постає питання її актуальності. З одного боку, в умовах активних бойових дій, ракетних обстрілів та постійної загрози, обмеження на пересування стають необхідними для захисту цивільного населення, а комендантська година, блокпости та перевірка документів – все це стало частиною повсякденного життя українців. З іншого боку, свобода пересування, як зазначалось вище, є одним з основних прав людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами, а надмірні чи необґрунтовані обмеження можуть порушувати права громадян і створювати незручності для їхнього повсякденного життя. Важливо, аби обмеження були пропорційними, необхідними та тимчасовими. До того ж, обмеження на пересування можуть негативно вплинути на економічну діяльність, доступ до медичних послуг та інші аспекти життя громадян.

Важливо пам'ятати, що на право на вільне пересування в Україні під час воєнного стану обмежене, але не скасоване повністю. Це гарантують нам міжнародні стандарти та міжнародне право. Стаття 15 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод дозволяє державам-учасницям відступати від своїх зобов'язань за Конвенцією у разі війни або іншої надзвичайної ситуації, яка загрожує життю нації. Україна скористалась цією статтею, щоб мати можливість запроваджувати певні обмеження прав і свобод, необхідні для забезпечення

національної безпеки. Такий відступ має тимчасовий характер і діє лише на період воєнного стану. Україна повідомила Раду Європи про свій відступ, як це передбачено статтею 15 Конвенції. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про затвердження Заяви Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод».

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну, військові адміністрації набули особливого значення у забезпеченні правопорядку та безпеки громадян. Військові адміністрації – це тимчасові органи державної влади, які створюються на територіях, де введено воєнний стан. Вони мають широке коло повноважень, встановлені ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», зокрема ті, що стосуються обмеження прав та свобод, а саме встановлення комендантської години, обмеження на в'їзд/виїзд з певних територій, перевірка документів, огляд речей та транспортних засобів, встановлення блокпостів. Обмеження свободи пересування під час воєнного стану містить певні ключові інструменти:

комендантська година – це заборона перебування на вулицях та в інших громадських місцях у певний час доби. Вона запроваджується для забезпечення громадського порядку та безпеки.

блокпости – це контрольно-пропускні пункти, встановлені на дорогах та інших шляхах сполучення. На блокпостах здійснюється перевірка документів, огляд транспортних засобів та речей.

Під час воєнного стану правоохоронні органи мають право перевіряти документи, що посвідчують особу. Це необхідно для встановлення особистості громадян, а також для виявлення осіб, які можуть становити загрозу національній безпеці. Перевірка документів може здійснюватися у будь-який час доби, та в будь-якому місці.

Баланс між безпекою та правами людини під час обмеження пересування в умовах воєнного стану є надзвичайно складним і вимагає уважного розгляду. В умовах війни держава має першочергове завдання захистити своїх громадян від зовнішньої агресії. Обмеження свободи пересування можуть бути необхідними для запобігання диверсій, проникненню ворожих сил та інших загроз. До того ж, воєнний стан може супроводжуватися зростанням злочинності та безладу, а обмеження пересування допомагають контролювати ситуацію та підтримувати правопорядок. Також, в умовах ведення бойових дій обмеження пересування можуть бути необхідними для евакуації населення з небезпечних районів та забезпечення його безпеки. Обмеження свободи пересування повинні бути пропорційними загрозі та необхідними для досягнення легітимної мети. Варто забезпечити відкритий діалог між державою та суспільством щодо необхідності та обґрунтованості обмежень, громадяни повинні мати можливість висловити свою думку та оскаржити надмірні обмеження. У свою чергу, судова система повинна здійснювати контроль за дотриманням прав людини під час воєнного стану.

Важливо розуміти, що кожен громадянин несе відповідальність за дотримання законних вимог військових адміністрацій. Це необхідно для забезпечення безпеки країни та її громадян. У складний час війни, кожен повинен розуміти, що особисті права тимчасово відходять на другий план, а на першому місці стоїть безпека держави.

Отже, я маю право вільно переміщуватися країною, але враховуючи воєнний стан, існують певні обмеження, які створені, аби мінімізувати можливу небезпеку, яка загрожує громадянам. Після закінчення воєнного стану, з відновленням миру та стабільності, право на вільне пересування буде відновлено в повному обсязі.